

חוקת הבתים פרק שלישי בבא בתרא

מוז.

עין משפט גד מצוה

קבו א מיי פט"ו מהל
עדות הל' ו ע"י כ"מ
סמך לאון קט טושי"ע ח"מ
ס"ו לו טפיק יי כב"ה"ה
קבו ב ג ד ה ו ז ח טי
פ"ה ט"ו טע"ו הל'
ג ד סמך מהל' טע"ו טושי"ע
ח"מ ס"ו קב"ג
קבו ט י מיי פ"י"ג שס
הל' יא סמך שס
טושי"ע ח"מ ס"ו קמט טע"ק
י"ג
קב ב מיי שס הל' ד
טושי"ע שס טע"ק ח"מ
קבא ל מיי שס הל' ו
טושי"ע שס טע"ק ח"מ
קבב ו מיי שס הל' ט
טושי"ע שס טע"ק ד
קבג ז מיי שס טושי"ע שס
טע"ק י ועין טושי"ע
ח"מ ס"ו פ"ו

רבינו גרשום

קבלן מאי. דריינה דקבלן
שאר מלמדה הלוהו ואני
קבלן יכול מלמדה לפרוע
מן הקבלן ועכשיו כל
שדורתי של ליה מטעמי
לקבלן עד שיפרע חובי;
אמר ליה מעיד. ללוה
והוא שיש ללוה שדה
אחרת כשעור החוב חוץ
מה שערוריין עליה והשאת
לאו נוגע הוא; ואמר ליה
דאפי' אין מעיד. דניחא
ליה לקבלן דלוקמי מן
הני קרקע תרוייהו בידא
ללוה שיחא לו ויתר מהמ
לפרוע; בן אומן. וכן אריס
היה הן כחור ויש להן
חוקה; א ודקאמי בני
בטעה דאבוהן. דאמרי
איבני הוריישה לנו. מאי
אריא בן גולן דאין לו
חוקה אפי' הן בן אומן וכן
אריס נמי לא ליהוי חוקה.
ואי דאמי בטעה דנפשייהו
דאמרי זבניה אפי' בן
מגולן נמי ליהוי ליה חוקה;
בפנייה הורה לו. המוכר לבן
אומן ולבן אריס ולבן גולן
דבניה ניהלייהו לאבוהון
משי' איבא לימיר בבן
אומן וכן אריס כי אתו
בטעה דאבוהן דקישטא
קאמרי דהמוכר לבני' הונטק
הוא בכאן מקום פנוי כמו חצי
שורה ואולי חסר כאן איזה
תיבות [ובן] ניהלייהו. והאי
בן גולן אפי' דאיבא
עדים שהורה המוכר לגולן
שמכרה לו לא הויא
חוקה דמחמת ביעותא
השלטון כדמחרגמינן לא
חמור א [מהם] נשאתי לא
חמור דחד מנתון שחרית.
וכמו נוח לתשחרות. ולא
נמר והקנה לו. אבל בן
בנו של גולן אי אתי
בטעה דאבוהו של חוקה
דאבוהו לאו גולן הוה; יד
מאומנותו. ושוב מחזיק בה
יש לו חוקה; בן שחלק.
שנתן לו אביו חלקו בחייו
והוא מחזיק בשהיה אחר
יותר על חלקו שנתן לו
אביו; ג שנים וכן אשה
שנתגרשה והחזיקה שוב
בשהיה בעלה; ג שנים; ה
הן ככל אדם. ויש להן
חוקה; ד ס"ד אוחלי אחיל
ליה. וכן הדין שפירוש דלא
מעיד ולא תהוי חוקה;

קבלן אמרי לה אינו מעיד. אפי' דלית ליה ארעא אחריתי
מימה דמאי נפקא מינה דאי אמי מלוה וטריף את של קבלן
אתי קבלן וקטריף את של ליה כיון דלית ליה ארעא אחריתי ואין
נראה לומר כגון שיש לקבלן זינויות והיא ארעא שרצה להעיד
עליה נמי זינויות אבל ארעא אחריתי

דלית ליה ללוה היא זיבורית דמפסקד
כשיצא מלוה וטריף את שלו דלא יהיה
לו לגבות אלא מזיבורית. א"כ מלוה
נמי לא יעיד ללוה אפילו דלית ליה
ארעא אחריתי כענין זה ועוד בכל
ענין משמע דלינו מעיד דלא מפליג
בין היא זינויות בין היא זיבורית ועוד
ל"ע דהניקוזין (בניין דף מט:). דנראה
דמוכח התם דלית ליה ללוה אלא
זיבורית גם קבלן לא יתן לו אלא זיבורית
ונראה דהיינו טעמא דקבלן אינו מעיד
ללוה אפי' דלית ליה ארעא אחריתי
משום דטריחא ליה מילתא למיסק
עליה זיניא ודיינא וכשיהוי ללוה
קרקעות הרבה לא יגבה המלוה מן
הקבלן הואיל ויכול לגבות מן הלוה
בהרומה אבל מלוה מעיד ללוה בכל
ענין אפילו אותה שמעיד עליה היא
זינויות ואחריתא זיבורית דמשום
אחילופי זינויות לזיבורית לא יעיד
שקר דמכל מקום יש לו שיה צוה אי
נמי ארעא אחריתי דכולה שמעתי
כיוצא בו קאמר:

ה"ג בגון דקאמרי בפנינו הודה.
פ"י בן אריס בן אומן
בן גולן ומש"כ אומן א"כ לו חוקה
אבל בן יש לו חוקה כשטוען קמי דידי
הודית לאכי שמכרת לו נאמן זמינו
דאי בעי אמר מינך זנתה. אבל בן
גולן אין לו חוקה דהודאה שהודה
לגולן לאו הודאה היא דאי לאו דאודי
ליה שמכרת לו הוה ממטי ליה

ולחמריה לשחור אבל לא גרסינן כגון דקאמרי עדים דהא אי איכא
עדים דלודי ליה דמיניה זנתה א"כ אומן ואריס גופייהו יהו נאמני. ו
ועוד כיון דאיכא עדים בן אריס בן אומן למה זריכיס להחזיק
בלא חוקה נמי מוקמינן לה זידייהו כיון דאיכא סהדי. ר"ת:
פעמים שבן בן גולן אין לו חוקה כגון דקאמרי במענתא דאבא
דאבוה. מינה לרי" דלמאי אין לו חוקה הא טוענין
לירש והוה ליה למימר דלמא אי הוה אביו קיים דהיינו בן גולן הוה
טעין אלא הדר זניתה מינך ונראה לרי" דגרס פעמים שבן גולן יש
לו חוקה כגון דקאמרי בטענתא דאבא דאבוה דהוה אביו הגולן וקמ"ל
דא"ע א שיהיה צד מי שאין לו חוקה דהיינו אביו הגולן מ"מ יש לו
חוקה כיון שאמר שהיתה של אבי אביו. ויש ליישב גירסא ראשונה פעמי'
דבן גולן אין לו חוקה והכי פירושה כגון דלמא בטענתא דאבא
דאבוה וואמר שאמר לו אביו דהיינו בן הגולן שהיתה לו הגולן אביו
דלמא איתא דהדר (ט) זנתה מינך הוה א"ל אלא זניתא אי נמי נראה
לרי" דלא טעינן לירש כי האי גוונא דמילתא דלא שכיחא היא כי
הכי דלמר כסוף המוכר את הבית (לקמן דף ע: ושם ד"ה מאן) דלא
טעינן ליתמי נאכסו משום דמילתא דלא שכיחא היא והא דקאמר לעיל
[בן] בן גולן בן אומן יש לו חוקה היינו דוקא משום דלמר בפנינו
הודה ואדרבה משם יש להוכיח דמשמע הא לאו הכי אין לו חוקה כיון
דמעיקרא בתורת אומנות ואריסות וגולנות איתא לדידי:
ירד באומנותו יש לו חוקה. מנינו לפרש מאותן כלים שנתן לו לאחר
שירד מאומנותו דומיא דאריס שירד מאריסותו אי נמי אפילו
אותן כלים שנתנו לו בשהיה עדיין אומן והוא ששהה אחר אומנותו
כ"כ שהוא גולות ששמחירם לבעלים ונראה דבן אומן נמי דלמר
לעיל דיש לו חוקה כי אמר (ט) בפנינו הודה ונראה דאמר אחר מות
אביו דאי לאו הכי אין נראה שיהא נאמן זמינו דאי בעי אמר לקוח
הוא צדי דאי טעין נמי לקחתיה ממך לא היה נאמן:

מגורשת

עוד על שולחנו כגון שנשא אשה ואין משתדל עוד בנכסי אביו. הרי הן ככל
אדם אפי' דתנן (לעיל דף מב.) לא לאיש חוקה בנכסי אשתו ולא לאשה בנכסי הבעל ולא הבעל כיון שהופלגו זה מזה
יש להן חוקה זה על זה: סלקא דעמך אמינא אחולי אחיל. האב גבי דבן פירות שאלם שלם שנים ולפיכך לא ערער ולא תיהוי חוקה קמ"ל
דלא מחיל: אלא אשה שנתגרשה פשיעה. דמחוקת בנכסי בעלה וכן בעלה מחזיק בנכסי שהרי שואנין זה את זה והיה להן לממות:

קבלן. ערב קבלן שקבל המעות מידו של מלוה ונתן לידו של ליה
וזהו דינו דמני שירצה המלוה יפרע מחלה. אבל ערב סתמא אין
תובעין לערב מחלה עד שיעמיד מלוה ללוה דבין ויחייבוהו לשלם
ואין לו מה לפרוע ואז יגבה מן הערב: אמרי לה מעיד. כמו

ערב: ואמרי לה אינו מעיד.
דלמאי נוגע בעדות הוא דניחא
ליה דנוקמא תרוייהו ארעתא
צדיקה דלוה כי היכי ליהווי ליה
ארעי טובא זיבורית וזינויות דכי
אתא מלוה למגבי זינויות דקבלן דבין
זע"ח שדינו בזינויות לימא ליה אתן
לך זינויות דלוה והלכך הוה נוגע
בעדות דאי לא הוה ללוה זינויות לא
ליגבי מלוה אלא מזינויות דקבלן
דהכי הוה דינא לכלל מאן דבעי
תבע זינשא. אבל בערב סתם ליכא
למימר הכי דכל כמה דלית ליה ללוה
למיפרע מידי וספי' זיבורית לאו כל
כמיניה מלוה למיחד גבי ערב
דקמ"ל בזמילתין (לקמן דף קעז).
לא יתבע לערב מחלה: אומן אין
לו חוקה. דקמתי ממני' (מב:). אבל בן
שן אומן. וכגון שאין הבן אומן יש לו
חוקה וכדמפרש לקמן: גולן. לקמן
מפרש היכי דמי יש שמפרש שהחזק
בגולנות על שדה זו וזכאי שדה הוא
דאין לו חוקה ויש שמפרש לקמן כגון
רוכא נפשות על עסקי ממון והלכך
אין לו חוקה על שום קרקע של
אחרים צולס: אי דלמא. הן
גנים בטענתא דאבוהון דאמרי אביו
הורשה לנו ומש"ה בן גולן אין לו
חוקה דכי האי גוונא אין טוענין
לירש כיון דלמכ גולן קאמי ואיהו
לא טעין מאזי אני יורש דזנתה
מינך קמאי דידי דליהמינה ע"י מיגו
דמני אמר (ט) זניתה מינך חוקה

שאין עמה טענה היא שהרי אין לאבא חוקה וגם הבן הבא מכחו
אין עמה חוקה וכיון דמכא אבוהון קאמו אפילו הן בן אומן וכן
אריס נמי לא ליהוי להו חוקה: אלא בטענה דנפשייהו. אלא זנתה
מינך: לא זריכא. דקאמו בטענתא דאבוהון וכגון דלמר עדים בפנינו
הודה לו המערער לאכזיבין של אלו שמכרו להם הלכך הן בן אריס וכן
אומן איכא למימר קושטא קאמרי כשטוענין אביו לקחו ממך שהרי
הודה והודאת בעל דין כמאה עדים אבל בן גולן אפי' דאודי האי
מערער לאכזיב לו מהימן לומר לקוח הוא ביד אבי ואפי' צחי אביו אם
נתנו לו שהרי הוא מוכר פחד הודה לו לגולן כדכר כהנא כו' אבל בן
בנו של גולן יש לו חוקה אי פחד בטענה דאבוהו דטעין ירשתי ואבי
לא היה גולן וכי האי גוונא טוענין לירש דלילו היה אביו קיים הוה
טעין מינך זנתה ולא הוה אמי בטענתא דאבוהו אף אלו נטעון בשביל
הירש וירשא דקמתי אומן אין לו חוקה דליכא עדי הודאה דלנדרין
קמתי: אי לאו דאודי ליה. גולן גולן: הוה ממטי ליה לדידיה ולחמריה
לשחור. היה מוסר אותו ואת חמורו לפקיד כדמחרגמינן (במדכר טו)
[לא חמור אחד מהם נשאתין לא חמורא דחד מנהון שחרית דסתם
גולן גברא אלמא הוא: פעמים שאפילו בן גולן יש לו חוקה. ואע"ג
דלא אמי בטענה דנפשיה היכי דמי כגון דקא אמי בטענתא דאבא
דאבוהו שטוען מאזי אבי אני יורש ואיהו לא היה גולן ומיגו דמני
אמר זנתה מינך כי אמר נמי וקני הורשה לאבי ואבי הורשתי נאמן
דחוקה שיש עמה טענה מעלימתא היא: ל"א תכוד כספרים פעמים
שבן בנו של גולן נמי אין לו חוקה וכגון דאמי בטענתא דאבא דאבוהו.
שאבי אביו גולן היה. שיהיה אמת אבל הראשון נראה שאמר רבא
ולא דאמרי גולן. הכי דמי גולן. ארומה שאין לו חוקה: על שדה זו.
ובהוה שדה הוא דאין לו חוקה אבל בשאר שדות יש לו חוקה: כגון
של בית פלוני שהורגין כו'. אנשי רשעים היו שהיה מכיר בהן רב
חסדא שהורגין נפשות על עסקי ממון אין להן חוקה בשום קרקע
צולס שכל אדם ירא לממות בהן. וקמ"ל כתרתייהו: ירד מאומנותו.

ושב מחזיק בה יש לו חוקה: בן שחלק. הפליג מאביו ואין סמוך עוד
אדם אפי' דתנן (לעיל דף מב.) לא לאיש חוקה בנכסי אשתו ולא לאשה בנכסי הבעל ולא הבעל כיון שהופלגו זה מזה
יש להן חוקה זה על זה: סלקא דעמך אמינא אחולי אחיל. האב גבי דבן פירות שאלם שלם שנים ולפיכך לא ערער ולא תיהוי חוקה קמ"ל
דלא מחיל: אלא אשה שנתגרשה פשיעה. דמחוקת בנכסי בעלה וכן בעלה מחזיק בנכסי שהרי שואנין זה את זה והיה להן לממות:

(א) [לקמן ג' טו] (ב) ס"ב: וימין
שהוינן.

הגרות הב"ח

(א) גמ' אי דאחו בטענתא
וכי אי דלא אמו בטענתא
דלכוהו אלא בטענתא
דנפשייהו אפי' בן גולן נמי.
ר"ב ע"ל דף נב סמך ד"ה
מודה לו: (ב) הוה ממטי ליה
לדידיה ולחמריה: (ג) שם
סלקא דעמך אמינא אב לבן
אחולי: (ד) ר"ב"ב ד"ה אי
דלמו וכו' דמני אמר אבא
זניתה: (ה) תוס' ד"ה פעמים
וכי דלמא איתא דלמר זבניה
מיניה הוה אמר: (ו) ד"ה
ירד וכו' כי אמר בפני הודה:

מוסף תוספות

א. עיין תוס' ס"ד מה
דמיה על פירושו. ו. כגון
שהחזיק בן אריס שלש
שנים בשהיה לו רכני ויה.
ג. ואע"פ שכתב ר"ש ז"ל
דכי קאמר אומן אין לו
חוקה לצדיקין קמתי לא
מחזור. ר"ן. ט. עיין
רש"י. ה. כיון שאבי
אביו דר בה חר יומא
טעינין לו אפי' שבו
ליד זה מיד הגולן אביו
שלא היה לו חוקה. יבט
יונה. י. וי"ל דאפי' החזיק
אביו בגולנות על שדה זו,
שהוציא למיכר ממונה
בבונן, אפשר היה שירשה
מאביו וחטף ודידיה חטף.
רש"י. ה.

(א) אולי י"ל הפירות שאלם
הוא גולן מערער וכו'.